

BUDA - PESTA

21 Noemvre st. v.
3 Decemvre st. n.

Va esî duminec'a.

Redact. : strad'a Havas nr. 1.

Nr. 47.

ANULU XII.
1876.

Pretiuu pe unu anu 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de anu 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$ de
anu 2 fl. 70 cr.
Pentru Romani'a 2 galbeni.

Educatiunea familiara.

„Educatorii straini nici odata nu potu educa asiá bine prunculu, cá si parintii dreptu ingrigitori.“

Acést'a acsioma e recunoscuta de toti pedagogii. Eu inca nu voiescu a o combate. Intru adeveru parintii dreptu ingrigitori, ganditori, tóte le potu face. Inse durere! cá in cele mai multe casuri trebue sè dicemu cu Pestalozzi: „In asiá lume traiescu, de asiá individi me vedu incungiuratu, unde insedaru cautu pe tat'a séu pe mam'a.“

Principiele de reforme in dílele moderne, precum pe tóte terenurile, asiá si pe campulu educatiunii, instructiunii crescú cá buretii; infiintierea instituteloru de educatiune, organisarea scóleloru, planuri bune, carti scolastice forméza cestiunea de care se ocupa adi clas'a mai culta; numai pe unu terenu nu vedemu nici o inaintare, si acést'a e — educatiunea casnica, familiara.

Imperatulu francesiloru, Napoleonu celu mare, intrebà odata pe Campau, directriti'a unui iustitutu de fete: „Óre in ce zace caus'a, scaderea, cá pana acum generatiunea nóua a Franciei in educatiune n'a corespunsu asceptării timpului?“

Acést'a i respunde: „In maice.“

Si intru adeveru me temu si ne putemu teme de aceea, cá sacrificiele facute in intere-

sulu educatiunii in decursulu a câti-va ani, precum si dilíginti'a si activitatea neintrerupta a educatoriloru, invetiatoriloru este zadarnica, — si cá acestia intrebati voru respunde cu Campau, cumca caus'a remanerii indereptu in educatiune sta in maice. Si cu totu dreptulu, cáci déca stà aceea, cá parintele ingrigitoriu mai multu póte esoperá, decâtu o suta de educatori buni, dar straini: atunci trebue sè steie si intru adeveru si stà acést'a problema: „Unu parinte neingrigitoriu mai multu strica decâtu o suta de educatori rei, lenosi.“

Nu-mi e scopulu a criticá, a esaminá in detaiu scadiemintele aflatóre, domnitóre in educatiunea familiara; numai vre-o câte-va esemple voiescu a areta, si credu, cumca aceste voru fi destule spre constatarea celoru mai susu dise; dar trebue sè manifestedi, cumca tóte reformele pe terenulu invetiamentului numai atunci voru avé efeptu, numai atunci voru aduce resultatu imbucuratori, déca usulu, datinele domnitórie pana acuma in crescerea familiara se va inlocuí, se voru schimbá cu altele intemeiate pe principiele psihologiei si a pedagogiei, adeca: pe principiele adeveratei educatiuni.

Sè vedemu câte-va esemple nu din cele mai arare ori intemplete, ci cari in tóta diu'a le putemu vedé si observá.

Parintii se gata a merge in visita, dar pe pruncutii lor nu voiescu ai duce cu ei; apoi in locu de a li spune sinceru caus'a unde si pentru ce se ducu, ei gandescu a face mai bine d'a negá scopulu escursiunii, numindu unu asiá locu, unde pruncii nu se poftescu a merge, séu déca se poftescu, le promitu cà le voru aduce ceva. Prunculu intieptu inse, in urmarea gatii, imbracării si din cuvintele parintiloru numai cam asiá rostite — se încerca de a aflá adevverulu, si déca nu indata, totusi mai tardu, dupa ce parintii au venitu acasa, candu acum caus'a mergerii nu o tienu in secretu — lu-si afla. Deci prunculu a prinsu pe parinti cu mintiun'a. Si óre putemu ludmoniá pe pruncu pentru mintiuna atunci, candu noi insine o exercitámu a supra lui?

Mam'a tramite pe siervitoriu in camara dupa ceva, — „Petre, én du-te si stai la spatelul lui; ai grige cá nu cumva sè puna ceva in busiunariu!“ Petrutia implinesce porunc'a mamei si respective a parintiloru, facénduse din elu omu panditoru de faptele altora, aplicabilu spre a clevétí pe altii. Si cui i-póte multiemí acést'a? Maicei, care in locu de a-lu invetiá, a-lu dedá cá sè fia atentu, ingrigitoriu, lu-invétia a fi panditoru.

Irin'a se jóca cu papusi'a si asiá se pare, cà ea nu multu cugeta, n'are grige de aceea, cà despre ce vorbescu parintii ei, cari tocmai acum vorbeseu despre scumpi'a lui Tanasie, despre curtenitorii Stefanei, despre detori'a vecinului Tirica; mai departe vorbescu despre balauri, smei, ómeni nesdraveni si mai scíe Ddieu câte alte nimicuri. Irinuti'a tace si totu lucra, netediesce si imbraca papusi'a, dar pentru aceea nici unu cuventu nu petrece cu vederea, si tóte povestile, audite din partea parintiloru intra in urechile ei. Oh! intra, càci dins'a e in stare de a-si impartí memori'a a fi atenta in dóne laturi. Peste o óra apoi éca vinu pretínele ei, facu visita la Irinutia, si déca vomu fi cu atentiune la societatea micutiiloru, vomu esperiá, cà cum le scíe insira ea din cuventu in cuventu tóte cele câte a auditu la parinti. Si déca mama-sa din intemplanu o aude, suride cu placere si par' cà si-dice: „Ce féta cu minte!“

Alesandru si Todoru sunt frati, si ambii ambla la scóla. Todoru, celu mai micu e norocosu, càci l'a donatu a-totu-creatoriulu in mesura mai mare cu talentulu celu pretiosu, care nu se póte cumperá pe bani, ce se numesce minte. Lucru naturalu apoi, cà de si ambii sunt asemene diliginti, totusi Todoru face unu

progresu mai mare in invetiare, decátu frate-seu. Parintii indiscreti inse nu ieu in consideratiunc ce deosebire este intre ambii prunci in privintia intelectuala, si pana candu pe Todoru totu lu-lauda, bietulu Sandru nu odata de dóne ori trebue se auda cuvinte batjocoritórie. Audindu aceste Todoru, se increde, devine sumetiu si pe cei cu puteri sufletesci mai slabe i degiosesce, si intre aceia si pe frate-seu. Si Sandru? incede a despretuí, a se indoí de simtiementulu de dreptate alu parintiloru, pentru cà vede, cumca diligintia nu se socotesce de meritu, ér resultatulu provenitoriu din osténel'a lui se considera cá unu ce bagatelu, si apoi nu se ostenesce nimicu; dupa aceea incede mai antáiu a invidiá a despretuí, ér in tine se mahnesce; deci se face din elu omu invidiosu, omu rece, amaru la sufletu si mai scíe Dumnedieu ce!

Maicuti'a Floriceii e de parerea: cumca numai atunci va puté scuti modestia unicei fete. Curatia sufletésca a ei, déca o va retrage din societatea fetitiloru de o mesura cu ea. Si ce face? Impapusiéza dar fetitia ei, o peria si o duce in societatea celoru mai adulti, fórte ingrigindu-se de dins'a, cá nu cumva sè se inveliésca in societatea fetitiloru de o mesura eu ea. Din caus'a acést'a fetitia apoi, care e crescuta cá si planta si flórea sub iéga, devine instrainatóre, gingasia, ninerata; cá si póma de miédiadi cu forti'a cópta, care din afara e frumósá, dar gustulu ei e amaru, vestedu.

Ioanu e pruncu cam sglobiu, încátu trebue invetiatu la regula. Parintele seu apoi statorcesce reguli, cari, numai aceste cuvinte cuprindu in sine: „Iertatu, nu-i iertatu!“ Ér „pentru ce“ nu-i iertatu, nu i se spune nici odata. Asiá apoi Ioanu, in locu de a se deprinde, cá sè scía deosebí unu lucru bunu si frumosu de altulu reu si uritu, invétia orbisiu a fi ascultatoru si nu activu, dupa cum natur'a i-a impartítu acelu donu. Prin acést'a apoi se comite acea eróre, care dupa cum dice Lessing, e cea mai mare eróre in crescere, càci prunculu nici odata nu-si póte manifestá aceea ce elu ar voi, nu se exercitéza cá elu singuru din a lui pricepere, sè se nisuiésca a cunósce adevverulu, ci se face din elu omu alergatoriu dupa stramutári, sclavu naturei, unu caracteru nestatornicu.

„Umanitatea atunci se incede, candu omulu pe barbatii mai culti, invetiati incede a-i onorá, la pruncu dar cu acést'a ar fi de inceputu crescerea“, — dice unu pedagogu. Parintii lui Vasilie au observatu acést'a assertiune, càci pe

Vasilica totu mereu lu-invétia, cá cum se scíe onorá pe acei barbati si intre altii si pe invetiatoriu. Se intempla inse, cumca intre respectivulu invetiatoriu si parinti din ceva' causa bagatela s'a escatu cérta. Si atunci N. numai aude alta de la parinti, decátu batjocorirea, blastemarea acelu invetiatoriu, pe care inainte de acea cu asiá mare bucuría l'a onoratu, stimatu si respectatu. Vasilica dar suge in simtiulu internu mania, veninu si va fi din elu unu omu nemultiamitoriu, de merite despretiutoriu, care pentru ori si ce fapta mica va derimá in tina acea statua frumósá, ce elu inainte de acea cu o óra a aredicatu cu asiá mare delicatétia si promptitudine.

Domnulu Z. e din acelu evu, candu s'a crediutu : cumca pruncului numai atunci iertatu a vorbí, déca lu-intréba cineva. Intrebàrile pruncutiului lui rostite catra dînsulu elu le numesce clevetiri, vorbe fara de nici unu folosu, si nu arare ori lu-si indruma pe bietulu copilasiu dicêndu : „Du-te mei, nu mi face atâ't'a necasu !“ Pruncutiulu inse nu si-a pierdutu paciinti'a si se mai încérca si a dóu'a, trei'a óra a pune intrebàri, a intrebá câte óre-ce de tata-seu, si déca vede cumca la multele lui intrebàri nu-i mai respunde, nu capeta respunsu spre indestulirea lui nici de la tata, nici de la mama — se trage in laturi inapoi si tace ca piticulu. Prin acést'a se inmormenta, innéca in peptulu lui acea pofta, care pe elu lu-indémna de a scrutá, si cu mereulu se face din elu omu indiferentu de ori si ce lucru si mai multu nu indresnesce a pune intrebàri. Oh! de aru scíunii parinti, cumca tocmai poft'a, dorinti'a de a scí câte ceva e acea virtute, din care se póte alcauí cele mai de frunte si maretie virtuti — de a bunaséma s'aru silí a respunde la intrebàrile rostite din partea pruncutiului.

Petru de la natura e unu pruncu istetiu si fórte vioiu, necontentitu ar voi a lucrá, a se deprinde cu ceva, din ce cauza apoi adese-ori strencoresce acusi pe mama sa, acusi pe tata-seu, cá sè-i deie o bucata de creta, cerusa mai tardiu apoi câte unu cutitu, fórfeci si alte obiecte, cu cari se cioplésca, desemne etc. Dulcea lui mama inse pe bietulu Petru, care póte e a siepte póma din casatorí'a fericita — lu-tiene pentru acea de celu mai neliniscitu, mai reu ; si pe unulu, care e creatu pentru de a lucrá, a formá câte ceva lu-indemna dicêndu-i : „Du-te de pe capulu meu, cine te va indestulí pe tine cu tóte!“ Pretinulu Petru apoi superatu trebuie sè se duca afara, unde si-implinesce voi'a lucrându, formandu din tina unele si altele figu-

re. Dar nu peste multu éراسi trebuie sè auda : „Tu, pruncu reu! éراسi ti-ai intinatu hainele! Ni! câtu-i de spurcatu pe mani, fugi in laintru; adi nu-ti va fi iertatu mai multu a esí!“ Natura' a inse si-implinesce misiunea, càci voi'a lucrativa a pruncului se preface, se schimba in lene, urirea lucrului; activitatea abiá ivita, adorme si nu se scóla, nu invia mai multu, nu nici in mediulu vietii, candu ar avé trebuintia de ea.

Seriositatea, intristarea, moliciunea mai adese-ori le producu in prunci parintii prin sgomotu, manía, sfada domestica etc. Nu voiu continuá mai departe, credu cá am dísu destule. Numai atâ't'a voiescu inca a adauge cumca aceste notitie nu din clas'a de josu a seraciloru, a nesciutiloru, nici din clas'a aristocratiei, ci durere! din clasa de mijlocu — sunt culese. Si óre prin acést'a implinescu-si unii asiá cetatieni inalt'a misiune, déca asiá ómeni crescú pentru patria, natiune cari sunt indiferenti de tóte, clevetitori, invidiosi, reci la sufletu, nemultiemitori, egoisti, leneosi ; si unde despre o parte trebuie sè lucràmú, sè ne lup-tàmú in contra orbíei spirituale; ér despre alte parte in contra domniei individuale, ce reduce la suprematia ?

La acésta intrebare e usioru a respunde.

Deie Ddieu, cá nu din deduceri sè fimu constrinsi, siliti a scóte respunsulu, ci cugétandu, cumca in tóta diu'a trece o dí! Sè ne crescemu dar pruncutii nostrii de acum inainte intieptiesce, dupa principiile psihologiei si a pedagogíei si cu asiá promptitudine si in alta chiamare, cá mai tardiu sè se cunósca in patria nóstre educatiunea cea buna, luminarea esoperata din partea parintiloru si a cetatieniloru.

Pavelu Vostinaru.

Acorduri selbatice.

(De M. Berend.)

Trecuse ospetiulu nebunu,
Orgíile se innecara
In nóptea adunca,
Si eu ametitu, infrantu me culcai,
Dar si in atipetu
Me totu svêrcoliam pe-asternutu,
Me totu mustrám, si plangeam,
Si nici in somnu nu poteam adormí.
D'odata inse me alinai —
Si nu mai putui resuffá ;
O spaima cumplita
Pe pieptu mi se puse. —
O mana vediuí
Cum trage perdéu'a

Incetú, incetu cá neluc'a —
 Si, sfinte Dómnne, ce am vediutu! . .
 Nainte-mi statea — mam'a
 In haina alba ca néu'a,
 Betran'a mea mama,
 Miscandu cu durere
 Caruntulu seu capu,
 Si-o lacrima rece ca ghiati'a
 Pe anima greu mi-picà. —
 Mam'a, mam'a dulce,
 O Dómnne, ce palida dins'a erá
 Si cum erá de 'ntristata
 Anaru intristata.
 Voiam sè 'ntindu bratiulu
 Nedemnulu meu bratiu,
 La pieptu s'o cuprindu, —
 Dar manele ambe mi-eráu amortite,
 Si lacrim'a mamei
 Pe anima-asiá m'apesá
 Ca si greomentulu lumii intregi. —
 Priviam uimitu, impetrítu
 La vedeni'a blanda
 Si ea totu mai gelnicu la mine
 Priviá; — — me topiam de dorere . . .
 Si totu mai palida fu
 Si mai stravediuta
 Si-apoi disparù,
 . . . Er unde o statu, tremurá
 O radia de luna.
 Atunci inviai, si de graba
 Sarií din culciusiu, —
 Cu mani spaimentate
 Cautai pipaindu
 In tóta camer'a
 Si dupa pardele
 Si 'n giuru de patu-pretotindeni —
 — Dar n'o mai aflai.
 Unu visu a fostu numai, —
 Cu hohotu am risu
 Cum me potui spariá;
 Si-atát'a am risu
 Pan' mi s'a implutu capetâiulu
 De lacrimi ferbinti si amara.

Elia Traila.

Imperatés'a Irin'a.

— Fragmente istorice. —

Tóte insusirile, bune si rele, maretie si urite, câte ni se infacisiédia in viéti'a ómeniloru, tóte le aflámu intrunite in biografi'a imperatesei Irin'a.

Istori'a ei este o icóna in care vedi noroculu si nefericirea schimbandu-se neincetatu. Virtuti eroice stralucescu d'alaturea cu nepu-tintie femeiesci, puteri snfletesci, pasiuni d'alaturea cu gresieli facu umbr'a la acésta icóna. Tóte se aréta, se dovedescu in esperintia, tóte ni spunu cà numai singuru virtutea póte ferici.

Irin'a, o atheniana din neamu nobilu,

inse necunoscutu, perdù de timpuriu parintii ei. Imperatulu Constantinu Copronymu, cuceritu de mintea ei cea mare, uimitu de placut'a si câscigatóri'a ei elocintia (daru d'a vorbi) o destinà de soci'a fiului seu Leone Porphyrogeneta, mestentoriulu corónei.

Imperiulu bisantinu (grecescu-resariteanu) erá aprópe de cadere, si nemai fiindu plinu de putere cá odinióra. confiniele (marginile) lui se angusteau din dî in dî. Longobardi, Franconi si Sarazeni, Bulgari, Slavi si Avari rapisera pentru sine pàrti mari d'ale imperiului, si imperatiloru bisantini nu li remase de câtu numai Asi'a-mica, Traci'a, Greci'a, Sicili'a, partea Ravenna, numita esarcatul, si o umbra de domnire a supra Romei.

Leone erá de dóue-dieci de ani, candu talu seu lu-numi ajutoriu langa sine, pentru cá sè-i asigure urmarea in domnire. Pe sém'a sa peti si pe fic'a lui Pipinu, regele Franco-niloru, dara indesiertu, càci acestu parvenitu, (omu, care s'a redicatu cu puterea sa la domnire) mai voiá a cuceri de câtu a traí in pace, si numiá barbare tóte popórele, cari nu erau supuse puterii sale.

Copronymu, unu tiranu aprópe deplinu, nu fu iubit, inse cu atátu mai tare temutu, si chiaru si toti consangenií lui tremurau inaintea lui, tocmai asiá cá si supusii sei; singura numai Irin'a nu. Irin'a, tinera, frumósa, animósa falósa, astuta (viciéna) deplina maestra in lingustre, se simtiá insa-si nascuta pentru unu tron, si doriá cu câtu mai curundu, cu atátu mai bucurosu, a se urcá pe elu, fara a se teme de ceva.

Despre viéti'a ei d'a casa nu se scie nimic'a. D'altmintrea reginele nici nu au astfelu de viéti'a. Opiniunile, gusturile si placerile lor stau in cea mai trebuinciósa legatura cu popórele, a supra carora domnescu. Fericirea acestora trebue sè li fia unic'a si cea mai insemnata grigia a loru.

In anulu 769 Irin'a fu adusa din Athen'a si locuiá in palatulu din Hieria, pe promontoriulu din vecinatatea Constantinopolei. Copronymu trimete spre intimpinarea Irinei o suita (multime de ómeni calari si in cara) fórte stralucita, precum se cuviniá unei imperatese a lumii, de si starea imperiului erá seraca, sdruncinata.

Multime de poporu, fruntasii tierii, ostasii, curgeau spre intimpinare, si toti remasera uimiti minunandu-se de ea. Irin'a, cunoscuta cu stralucirea, ce o incungiurá, sciá sè o latiesca cu istetime in pregiurulu ei.

Inchinatiunile, ce i se faceau dupa datin'a resariteniloru, Irin'a le primiá cu placere asemenea unei dîne gratiöse, si fia care credea, cà ea s'a nascutu in aceea-si nalta stare, in care se aflá acum'a. Frumseti'a ei demandatória (poruncitória) i supunea totu, ce i se apropiá.

Spiritulu ei víu, athenianu, farmecà animele cele mai selbatece. Inceputulu incercării d'a face sclavi ei, pe cine voiá ea, prin puterniculu farmecu alu frumsetii si alu spiritului ei, merse dupa cum doriá.

Copronymu erá imbucuratu, Leone, fiulu seu, nu mai sciá de sine de bucuría.

Irin'a plecà intr'o naia aurita cu ventrela de metasa, -- insocita d'o suta si mai multe luntritie, de la Hieria spre Constantinopole. Toti locuitorii marelui orasiu imperatescu curgeau la portulu màrii, si strigàrile loru de bucuría intreceá sunetulu instrumenteloru si impleau aerulu. Ea fu dusa in palatu, unde se seversi cununi'a cu cea mai mare ceremonia. Petrecherile si uspetiele tieneau septemane intregi, Irin'a primi corón'a imperatésca si, amesuratu legiloru sinodului, trebui sè jóre pe santele taine, cà va urí si nu va iertá cinstirea icóneloru. Ea erá anica sierbitiului de icóne, inse socrulu ei erá setosu dupa sange, barbatulu ei inimicu de mórte icóneloru, éra ea voiá sè domnésca; deci nu cugetà multu si jorà. In anim'a ei inse ea remase tare in credinti'a ei si cu gur'a promitea tóte, câte cereau de la ea.

Imperatulu Leone Isauriculu, mosiulu barbatului ei, a fostu celu d'antâiu inimicu pe facia contra icóneloru. Toti se judecau de eretici si inchinatori de Ddiei falsi, cari cinsteau icónele santiloru si a mantuitoriului. Sub acestu cuventu, Leone Isauriculu, celu mai mare sgitrcitu pe timpulu seu, puse man'a pe icónele de aur si argintu, pe vasele si crucile cele mai minunate, infromsetiate cu pietre scumpe, si cu aceste lucruri rapite inavuti a-verea sa. Din acésta fanatica lacomi'a imperatésca s'au pornitu apoi crancene lupte, sangele curgea siróie, se parea cà timpurile tiranieloru din Rom'a au venitu din nou la rîndu. Intru aceea erupse furi'a sangerosului resbelu, domnitoriulu lacomu dupa bani perdù mai multe provincie d'ale imperatiei sale si, uritu de popórele sale, muri, lasandu acestora pe grumazu, pe fiulu, mostenitoriulu corónei. Acesta Copronymu, prepaditu, sgitrcitu, setosu de sange, nascutu spre nefericirea imperatiei, erá socrulu Irinei. Santu nimicu nu cunoscea,

si in imperiulu seu virtutea nu aflá nici unu locasiu.

In anulu 771 Irin'a nascù unu printiu, care fu numitu Constantinu Porphyrogeneta. Poporulu erá plinu de bucuría sperandu acum'a in timpuri mai bune.

Incinsu intr'o lupta contra Bulgariloru Copronymu fu atacatu de nesce friguri fierbinti. Sangele fierbiá in vine si intesiinele sale se facura carbuni.

Racindu blastemá durerile sale, cari i invapaiu internulu, éra fara-de-legile sale, cari i viniau in minte, inmultiau aceste dureri. Dreptatea lui Ddieu isbi in elu astfelu, in câtu numai sperá in grati'a lui. Elu rogà pe fiulu seu, cá acesta sè indrepte tóte éra in bine ce elu a facutu reu, si muri (an. 775) intre cele mai infricosiate torture, asemenea unui tiranu setosu de sange si afurisitu de poporu si de vecinii sei. — In form'a cea mai pompósa de doliu fu imormentatu, éra supusii sei asta-data privira d'antâiu cu placere la elu.

Leone, desiertu credietoriu cá si tatalu seu inse mai pucinu setosu de sange, se sul pe tron, nu schimbà in nimicu dispusetiunile (orenduirile) tatane-seu, ce e dreptu, dara incetà a mai persecutá. Elu erá binefacutoriu poporului si dá cele cuvenite ostasiloru, inaintà agricultur'a si dá ajutoriu locuitoriloru orasieloru, inse ministrii sei nu-i dá mana d'ajutoriu.

Irin'a nu putea sè isbucnésca cu nimic'a la barbatulu ei. Retrasa in palatu ea se deprindea in cuviosia, cu care sciá sè impreune faradelegile vietii sale.

Poporulu si ostasii neincetatu stateau de imperatulu sè coronedi pe fiulu seu Constantinu. Dupa unu timp indelungatu de neinvoire li facù dupa voia, si Irin'a cu placere priviá la coróna, ce erá pe capulu fiului ei de cinci ani. In Vinerea pasceloru imperatulu se puse pe tron, chiamà pe fiulu seu langa sine si dise: „Cautati aici la viitoriulu vostru imperatu, pe cum ati doritu voi.“ Poporulu strigá: „Mantuitorulu lumii, care adi ai muritu pentru noi, primesce juramentulu, ce juramu imperatului nostru;“ si cei mai de frunte, cei mai betrani si tribunii comunitàtiloru jurara pe lemnulu adeveratei cruci, ce o aduse patriarculu.

(Va urmá.)

Ionu Valeriu Barcianu.

VULTURII BOSFORULUI.

— Romanu de RAOULU NAVERY. —

(Urmare.)

— N'a fostu nici o invingere, de ore-ce n'a fostu nici lupta . . . Turburarea, despre care vorbesci, a fostu numai turburarea desfrenării si a lacomieii, a resbunării si a crimei. De altminte cine ar indresni, fia acel'a soldatu séu princi, sè nu te asculte? Innaltimea ta nu suferè nici nesupunere, nici resculare. Ea are latiuulu si parulu, cari i-respondu de supunerea toturoru . . .

Privirea lui Mahometu ardeá intr'o manía ca aceea, încátu junii princi toti se stringeau pe-langa maic'a loru.

Iléna reprimse:

— Netienerea cuventului datu nu vine de la tine, dici tu . . . Dar ce vei indresni tu sè repundi, déca ti-voiu aduce a-minte momentulu, candu orbitu de frumseti'a Annei Comnene, mi-ai cerutu-o de socia? . . De socia! adu-ti a minte! si mi-ai juratu, cá o vei tratá cá pe o fia de imperatu devenita soci'a celui mai puternicu suveranu din Asi'a si Europ'a. In locu de acést'a tu o-ai mestecatu in trup'a odaliscelor tale si spre a-ti coroná despretiuulu ai maritatu-o dupa unulu dintre servitorii tei . . . Ah! acést'a din urma injuria, acést'a crima comisa in contra sangelui meu, in contra carnei mele, in contra ficei mele mi redadú drep-tulu de a reincepe lupt'a, ca sè ti-o rapescu séu sè moru langa ea!

— N'am trebuintia sè-ti spunu, reprimse Mahometu, cá princés'a nu simtiá facia de mine decátu ura; numai fric'a de mórte o facú sè consimtiésca a veni cu mine la Constantinopolea; obositu de recél'a sa o uitasem intr'unu pavilionu alu serailui, candu mi-se descoperise complotulu tiesutu de tine . . . Atunci me resbunai de Anna Comnena si maica-sa dandu pe fic'a ta Seganos-beyului.

— Dar cu noi ce vrei sè faci? intrebá imperatés'a.

— Inca vi potu da gratia vietiei, respunse sultanulu.

— Cu ce pretiu?

— Imbratiesiati islamulu si eu ve asecurediu de protectiunea mea.

— Davidu, eschiamá Iléna, si voi, fiii mei, sultanulu ni pronuncia sentinti'a de mórte . . . Trebuie sè murimu . . . dar sè murimu cu fruntea innaltiatá cá regi, cá crestini, cá martiri!

— Tramite-vei tu far' de indurare pe acesti copii la mórte? Si voiu dice: Este o patria, unde veti reaflá liberi! Nu veti perí singuri, eu moru cu voi . . . Lacrimele mele, lacrime de maica, voru scaldá fruntiele vóstre, pe cari le voiu binecuventá . . . De-odata va curge si sangele meu cu alu vostru . . .

— Intrebatu-i-ai tu ore, de scii, cá dinsii preferescu mórtea destinului oferitu de mine?

— Mórtea! mai bine mórtea decátu apostasi'a; eschiamara copii.

Davidu si radicá fruntea pan'ací aplecata; privirea sa lanceda se animá de unu focu santu, faptura-i se innaltiá si dinsulu adause cu o voce, in care vibrá unu curagiu nobilu:

— Bine-i, filoru mei! si déca va trebui unu esemplu, cá sè sciti cum moru princi de ras'a nóstra, me veti vedé pe mine cadindu sub ferulu caleului.

Iléna se aruncá in bratielu lui Davidu Comnenu.

— Ah! dise dins'a, binecuventata fia ór'a acést'a, care ni-apropia animele si-le unesce in sentiem-tulu credintiei ardiende!

Mahometu, care cunoscea din esperintia slabituneia lui Davidu, scóse unu stigatu surdu. Dinsulu contá la lasitatea betranului imperatu, cá sè-i induplece si fiii. Dinsulu n'a crediutu nici unu minutu, cá Ilén'a si-va abjurá credinti'a, inse elu o ar fi pedepsitu-o in tacere pentru cerbic'i'a ei si-ar fi acoperitu cu favoruri pe princi detronati, cu scopu, cá sè faca scandalulu abjuratiunii loru si mai batatoriu la ochi.

Dar in contr'a asceptării sale acestu omu far' de curagiu se redicá, acést'a anima slaba se reaflá pe ea inasa-si in contingere cu anim'a sublima a Ilenei si, déca n'a sciutu sè móra cá soldatu si rege intre murii Trapesuntei, Davidu Comnenu va scí cade cá crestinu marindu caus'a credintiei prin acéstu actu de curagiu neasteptatu. Mahometu inse nu se considerá inca de invinsu. Davidu ce se a buna-sém'a unui entusiasmu momentanu; dar curagiulu seu se va uscá intre murii prinsórei si fric'a pedepsei de mórte apoi va face celelalte.

Sultanulu si reaflá linistea si se indestulá a dice familiei proscribe:

— Vi-dau dóue dile, cá sè ve cugetati . . . Dupa acestu timpu séu veti fi reasiediati in onori mai mari, decátu cele-ce le ati perdutu, séu cadavrele vóstre voru deveni préd'a vulturiloru pe malurile arinóse ale lui San Stefano.

— Poti comandá caleule, — respunse Iléna.

Apoi aducându-si a minte de aceea frasa, ce adresa Césarului viptimele destinate in circu, adause:

— Sultane, cei ce voru sè móra, te saluta. Nefericitiloru li-se acordá favórea de a fi la olalta in prinsóre.

Mahometu sperá, cá copiii voru slabí in ór'a de pe urma, cá canea in butulu animei se va aretá slabánoga la apropiarea tortureloru. Dinsulu cugetá, eá Iléna, ori cátu de curagiósa sè fia ea, se va simti invinsa vendiendu sabiele amenintiandu capurile fiiloru ei.

Famili'a imperatésca fu condusa intr'o temnitia larga sub-pamenténa. O lampa de arama luminá pe sutíu in dins'a. De nutrementu li-se dadú putínu uresu; frundie menentielate de cucurudiu li serviau de culcusiu.

Obosél'a caletorfei, violinti'a miscáriloru simtite, facura pe copii sè adórma numai decátu. Iléna si Davidu plecandu-se a supra-le depusera pe capurile loru brave câte unu sarutu, pe care dinsii nu-lu mai simtira; apoi consocii se retrasera in partea cea mai departata a temnitiei. Acolo prinse Davidu manile sociei sale si ducându-le la budie; i dise:

— Iléna, amu statu tóta viéti'a mea mai josu de virtutea, bunatatea si curagiulu teu. Te-am facutu sè rosiesci de slabituneia mea; eram, o recunoscu, nedemnulu sociu alu unei mame sante si regine eroice. Nu ai reesitu a me redicá, decátu in cea de pe urma óra a despartirii si numai mórtea ne va afhá pe amendoi egali in curagiu . . . Iért-a-me, Iléna! iért-a-me!

Imperatés'a redicá pe sociulu seu cu blandetia si iubire:

— Ce ni pasa de trecutu, Davidu, — dise ea; — tu-lu espí si rescumperi intr'unu modu demnu. Cum mi-asíu puté eu aduce a minte, cá nu ai sciutu sè aperi

globulu imperatescu si tronulu Trapesuntei, candu tu va sè-ti cuceresci imperati'a ceriului si corón'a martiriloru! Cum sè-mi potu eu aduce a minte, cà a fostu câte-odata desacordu intre animele nòstre, candu acusi va sè ni schimbàmu la picioarele crucii ultimulu remasu bunu! . . .

Acést'a nópte, despre care Mahometu credea, cà va fi o proba inspaimentatória pentru famili'a Comneniloru, implù de mangaiere anim'a consociei, maicei si a crestinei. Iléna pana in acést'a óra nu erá, decátu o muiere démna de a fi citata dreptu esemplu altoru muieri; dins'a, din ór'a acést'a, erá egala aceloru mame sublime, a caroru nume lu-sustienù istori'a si legend'a: Symphorosei, Sapieniei, mamei lui Symphorianu, mamei Macabeiloru.

Vediendu grup'a formata de acesti ffitori martiri, te-ai fi simtitu transpusu in prinsoriele imperatoru de la inceputulu crestinismului.

Accea-si curatienia, acela-si doru nesecabilu de n schimbá durerile pamentesci cu fericirea eterna si nespusa.

Iléna si fiii sei n'avura timpu sè numere órele. Aceste nu li pareau loru nici lungi nici amare. Entusiasmulu i sustienea, schimbarea semneloru si expresiuniloru de urbiere reeiproca si ardórea rugatiuniloru rostite de dinsi nu li-lasara timpu sè cugete la mórte.

De odata se deschise usi'a temnitiei.

Toti se sculara; dinsi asteptau caleu.

Dar in locu de siansi lui Mahometu intrá o femeia si unu copilu in temnit'a de diumetate intuccósa.

Femei'a si-redicá velulu si cadu prosternuta inaintea Ilenei.

— Maica! — eschiamá dins'a, — scump'a mea maica!

— Anna! Anna! — repetá imperatés'a, — stringându-si fii'a catra sinu.

Femei'a juna inse nu se pareá a se predá acestei imbratisiári cu simtiementulu unui amoru filialu indoitu prin periclu; dins'a se pareá a fi umilita, spariata si nu indresniá, sè vorbésca simtiendu, cà cuvintele, ce va sè le pronuncie, i voru arde, esindu, budiele.

— Maica! — dise acum o voce slaba, — tn me respingi dara.

Erá Georgiu, celu mai micu fiú, care se tineá de vestmintele imperatesei.

— Nu-mi mai sunteti fiú, — respunse Iléna respingându-lu fara duritate, — dar cu autoritate neresistabila . . . Vi-ati negatu Dumnedieulu, pentru ce veniti a cere binecuventarea unei crestine.

— Ba, — dise Anna, — ba nu veti murí! Ori câtu de amara sè fia viéti'a, ea este totusi viétiá! Eu n'asiu puté murí! eu nu voiescu sè muriti! Ah! én cugetati! a nu mai vedé cele ce ne impregiura: ceriulu, marea, natur'a marétia si bogata . . .

— Vomu vedé ninunile unei lumi mai bune!

— A parasí pe cei ce ve iubescu, a-i parasí pentru totu-de-una.

— Tu uiti de ceriu, unde ne vomu reafá.

— Ah! si apoi, maica, pedépsa, caleii, foculu ce se atíti carnea ce striga, sangele ce curge, gróza mortii, atátu de oribila, iucátu Christu inca avù frica de ea!

— Elu totusi a muritu pentru tine, slaba creatura pecatósa!

— Ba! ast'a nu e cu putintia! Desperatiunea mea si remuscările mele de consciintia voru fi nemarkinate! Cine ve impedece de a vi tiné credint'a in fundulu animei? . . . Ve veti rugá in secretu . . . Inaintea lui Mahometu, inaintea poporului, veti faciári, cà v'ati supusu credintiei Profetului . . .

— Nefericit'a! — eschiamá Iléna, — nefericit'a de ea a venitu sè me svatuésca la apostasia!

— Gratia! — reprinse femei'a lui Seganos-bey, — pentru mine si pentru Georgiu! gratia si indurare, maica scumpa! . . .

— Pe voi, cari ati tradatu pe Dumnedieu, nu ve mai cunoscu . . . Parasiti acést'a inchisóre, care se turbura de injuratiunile vóstre: noi n'avemu pré multe minute spre a ne pregati la mórte.

— Oh! câtu e de oribilu! — reprinse Anna rapediendu-se spre Davidu. Voi, voi, taica-meu voi nu veti lasá sè vi se demice copiii, candu unu cuventu, unu singuru cuventu i-ar puté scapá. Mintiésca, fia! dar deie satisfacere sultanului cu scopu de a trái pana la diu'a resbunárii.

Anna, béta ratacita, — dise Davidu, — spectacolulu slabitiunii tale e singurul picuru amaru, ce Dumnedieu mi-a turnatu in pocalulu meu de mórte . . . Du-te, én n'am atát'a putere, cá sè te blastemu . . . Te asiu fi iertatu, déca te-ar fi adusu cainti'a intre noi; vediendu-te inse renegata incremenita, nu potu decátu sè-ti dicu, cá maica-ta: Nu turburá acést'a inchisóre rece cá mormentulu, dar santa cá o bisericá. Du-te. Dar adú-ti a minte, cà Dumnedieu si-va resbuná pentru tradarea ta, si cà remuscările lui Juda ti-se voru incuibá in anima. Vei sè traiesci, dici tu! Bine-i, peste nópte vei vedé aparendu pe fratii tei sangerandi, cari voru cade diecimati sub sabia . . . Tóte noptile vei audi ultimulu strigatu alu maicei tale si ultimulu cuventu alu meu: Pe voi, cari ve tieneti de apostati, nu ve mai cunoscu . . .

Georgiu, ingenunchiatu, plangeá cu capulu plecatu pe mani.

— Oh! o sarutare, — dise dinsulu in fine; cine dintre voi se va indurá, sè-mi dee o sarutare?

Celu mai tineru dintre frati se aplecá spre elu:

— Dumnedieu te ierte, Georgiu! Noi ne vomu rugá colo susu, cá sè te caiesci si sè vini si tu la noi!

Anna aruncá in giuru de sine o privire de perdutu; taica-seu si maica-sa plangeau in bratiulu unuia.

Ea se vedea condamnata, nu de ei, ci de ea insasi. Unu minutu cugetá dinsa sè se prostérna la picioarele loru strigându: „faceti-mi si mie parte de martiriulu vostru!“ Dar lasitatea i strinse gátulu si-i apesá anim'a; dins'a apucá pe Georgiu de mana si-lu duse cu sine prin intunereculu coridoriloru lungi, strigându cu voce desperata:

— Adio! adio!

— Davidu si fiii mei, — dise Iléna, — voi ati esperiatu cea mai crudela dintre tóte probele; cea ce urmédia de acum nainte, nu va fi nimicu facia de acést'a.

Linistea reintrá in animele condamnatiloru; pacea cerésca a rugatiunii descinse in ele, si candu pasii ciaisiloru se audira resunandu prin coridori, dinsi surideau mortii, ce se apropiá.

Iléna si-deschise bratiile mari, atrase pe princi la sinulu seu, far' de a vorbi; apoi precedata de Davidu, care mergeá cu pasi tari tienendu pe cei mai tineri dintre fiii sei de mana si urmaritu de ceialalti, dins'a trecu prin coridori, suí treptele intunecóse si ajunse in curtea palatului, in care se aflá sultanulu incungiuratu de janisarii sei.

Azabii formau paretii vietuitori alungulu boltitureloru.

O tacere ingrozitória domniá in acést'a multime.

Nu se audia altu sgomotu decâtu scaturirea unei cascade si strigatulu voiosu alu unei paseri.

Sultanulu fach unu semnu si insemná pe Davidu caleulu.

Imperatulu strinse de mana pe Iléna:

— Pan' la revedere! — dise dinsulu.

Si merse fara de a slabí. Ajunsi in apropiarea siausului, care si-tienea sabi'a scósa in mana, dise:

— Lovesce, tirane! cá sè-mi rescumperu viéti'a prin mórte.

Iléna cadiu in genunchi; fiii ei, cam palidi, se indesau in giuru de ea.

Mahometu se pareá a esitá, cá pe cine sè aléga de víptima; dinsulu vorbi pe incetu cu ag'a janisari-lorn; acesta se departá si-reaparú indata dup'acea, tragédu dupa sine pe unu copilu abié de siepte ani, care, nebunu de frica, se svércoliá tiependu.

Erá Alexa alu V-le, fiulu lui Kalo-Ioauu, nepotulu lui Davidu Comnenu.

Caleulu lu-luá in bratie, i implantá pumnalu in peptu, si-retrase apoi lamin'a rosia si fumanda si privi la grup'a tineriloru princi.

Celu mai betranu propasi. Fruntea sa frumósa respirá entusiasmu, elu avú unu surisu fratiescu pentru cei ce priviau la elu prin unu velu umedu; apoi redicandu-si man'a, aretá cu unu gestu la ceriu. Caleulu lu-apucá de peru-i blondu, lumin'a sclipitiósa descrie unu cercu in aeru si trupulu lui cadiu la pamentu.

— La mine-i róndu! — dise alu doile dintre fiii Ilenei.

Dinsulu si-puse manele pe anima si inaintá spre siausu. Ajunsi inaintea sultanului, dinsulu dise cu voce innalta:

— Privesce, cum scíu mori fiii lui Christu!

De abié avú timpu sè-si finéscá cuventele si dinsulu se rostogoli pe cadavrulu fratelui seu.

Iléna privia la ecatomb'a sangerósa. Erau fiii ei crescuti cu iubire atátu de ferbinte, fiii ei, orgoliulu si bucuri'a ei, cari se demicau aci inaintea ei.

— Femeia, — i dise Mahometu, — scapa celu pucinu pe acestia.

— Du-te, — dise dins'a catra alu treile copilu; — du-te, eu te binecuventediu si Dumnedieu te chiama!

Adolescentiele n'avú timpu sè ajunga la loculu perdiarii; caleulu, care la lucrulu seu grozavu fu apucatu de furia, lu-prinse si-strapunse cu dóue lovituri de sabia.

Ceialalti trei frati se prinsera de mana si inaintau de odata.

La unulu i se cosí capulu cá o flóre; celalaltu fu aruncatu la pamentu si demicatu; la alu treilea i-se taiá gátulu.

Iléna remase ingenunchiata cu bratiile intinse

spre ceriu, cá-si cum ar voi deja si dins'a sè insocésca pe martirii, cari o asteptau.

Nu-i remase numai unu fiu . . . unulu singuru . . . atátu de tineru, atátu de frumusielu.

Mahometu si-redicá éra si vocea.

— Adeveratulu caleu esti tu, femeia, — dise dinsulu; — déca ai avutu curagiulu selbatecu de a vedé, cum cadu unulu dupa altulu toti aceia, cari tidatorescu viéti'a, mentuiesce celu pucinu pe acest'a, pe care mórtea lu-infíora.

Intru adeveru, copilulu, spariatu la vederea sangelui, de bucatiele de cadavre, precependu mai pucinu decâtu fratii sei marirea ideii crestinismului, innechá unu strigatu vediendu pe caleu venindu spre elu, si se rearuncá pe sinulu maicei sale.

Iléna lu-strinse cu patima la sinu. Dins'a i sarutá perulu cretiu, faci'a lui inundata de lacrimi; apoi i dise cu o voce innecata in lacrimi:

— Iubitulu meu, tu vei adormi pe sinulu meu . . . noi vomu muri de odata, astu-felu nu te vei mai teme de mórte.

Copilulu surise, si si-impleti bratiile pe grumadii Ilenei; apoi, inchidiendu-si ochii capulu si-lu plecá pe umerulu maicei.

Atunci Iléna cu copilulu strinsu la peptu, inaintá spre caleu:

— Déca esti omu si ai anima, — dise dins'a, — lovesce-me antáiu pe mine, cá sè nu-lu vedu murindu pe acestu-a.

— La copilu! — strigá Mahometu.

Arm'a se redicá, recadiu, trupulu tinerei creaturi intiepeni intre convulsii dureróse, si deschise ochii cei albastri, apoi sprincenele recadiura: erá mortu.

— La róndu! — eschiamá imperatés'a, — care, tienendu cadavrulu copilului seu in bratiile-i incopciate, asceptá martiriulu suferitu de siepte ori in fintiele iubite de ea.

Mahometu se sculá:

— La acést'a i lasu viéti'a, — dise dinsulu, — aretandu spre Iléna.

Imperatés'a cadiu in genunchi.

— Iérta-mi, — dise dins'a, — iérta-mi acést'a pedépsa; tu mi-ai rapitu pe toti aceia, pe cari i iubiam: voiu sè-i urmarescu, voiu sè-i insociescu.

— Atunci asiu fi mai pucinu resbunatu, — respunse Mahometu.

Sultanulu gat'a sè plece se adresá multimei:

— Aceste cadavre sè se arunce pe prundusiulu de la San Stefano; cei ce se voru incercá a li face onórea ingropatiunii, voru fi pedepsiti de mórte! . . .

IX.

Prundusiulu de la San Stefano.

Sórele se inchiná spre orizontu inpurpurandu ceriulu si undele dimpreuna; Bosforulu se pareá, cá insanía unde rosie, ér azurulu profundu, ce emulá in puritate si marire cu marea, erá verguratu de largi córde luminóse. Gradinile Constantinopolei se impleau de umbra si recóre, pana ce acoperemintele coniforme a palatelor, cupólele moseceloru, finele vèrfuri a minaretelor se pareau a retiené inca splendórea sóreliu apunatoriu.

Bosforulu leganá pe valurile sale lingusitórie luntritie elegante, arce misterióse imple a-buna-sém'a

de femei, căci din timpu în timpu scapau din dinsele nisce tonuri plangetorie de guzla séu refrenulu cutarui cantecu melancolicu.

Prundusiulu de Sant Stefano acoperitu de arina fina, scliciá cá argintulu si unde, cari treceau spelandu-i linu tiermurii, se parcau a-le acoperi pe aceste cu iubire armonioása.

Acestu prundusiu erá desiertu afara de unu punctu ce-i petá aspectulu metalicu, si care semená multu unei gramadi sióde si ingroditorie de vestminte acoperite de veluri de gele si de forme omenesci. Aceste nu se puteau distinge cu ochi omenesci, dar mass'a loru totusi impleá spiritulu preneasteptatu cu o gróza, asemenea celeia, ce ti-ar causá aparitiunea unei grupe de fantóme.

De odata se vediu o fapтура vietuitoria inaintandu pe prundusiu. Dins'a se mai tragea decátu mergeá. Capulu ei, ingárbovitu in durere, se aplecá pe peptu, bratiile i cadusere alungulu trupului. Acésta fapтура erá imbracata intr'unu vestmentu duru de panza sura, care de abié i ascundea picioréle descultie si sangerande, a caroru rane se inveniau pe arin'a cea ardiétoria.

Dins'a merse dreptu spre punctulu intunecosu, ce petá curati'a arinei argintiu, si candu lu-ajunse, cadiu in genunchi ascundiendu-si faci'a in mani. Ea planse lungu timpu; apoi, stergéndu-si lacriméle, si redicá manile si incepú sé redice cadavrele agramadite inaintea ei.

Acést'a femeia erá Iléna Cantacuzena, veduv'a lui Davidu Comnenu, imperatului Trapesuntei.

Ea crediú unu momentu, cá i-va lipsi puterea sé indeplinesca lucrulu, ce si-a impusu. Candu-si-candu se opriá, cá sé acopere cu sarutári cutare capu de copilu inghiatiandu-i se budiele de acést'a atingere, vre-o mana, de care odinioára fu cu iubire imbratisiata.

Aceste cadavre le culcá Iléna, cu precautiune neaudita, cá-si-cum mebrele acestoru scumpi morti aru mai puté suferi, pe arina la o anumitá distantia unulu de celalaltu.

Erau de facia toti, pe cari dins'a atátu i-a iubit; Davidu si cei siese fii a-i lui, de la cari dins'a acceptá cu dreptu satisfacerea falei si bucuri'a animei sale . . .

De-abié finí dins'a acestu lucru antáiu, candu audi pe d'a supra capului seu unu sgomotn surdu. Ea si redicá capulu si privi. Din tóte punctele ceriului descindeáu, descriendu cercuri, vulturi cu aripe intinse batandu aerulu, apropiandu, — grupandu-si indreptandu-se spre unu singuru punctu alu arinei de la Santu Stefana.

— Dejá, Domnedieulu meu, dejá! eschiamá Ilén'a.

Eráu vulturii Bosforului, cari viniáu sé-si cerce préd'a, ce li-aruncá mai in fiasce-care di caleulu lui Mahometu alu II-le.

Temerea de a vedé profanate aceste remasitie scumpe, redadú Ilenei energi'a, ce erá aprópe sé o parasésca. Trebuiá sé le ingrópe câtu de iute.

Dins'a nu-si aduse a minte, de a amenintiarea sultanului, séu déca si aduse a minte, se resfetá cá o póte bravá si cástigá cu acestu pretiu pedéps'a refusata desperatiunii si rugárilor sale.

Ea aruncá o privire in giuru de sine, ca-si candu ar asteptá pe cineva, sé-i ajute. Dins'a erá singura, de

totu singura; trebuiá sé sape siepte gropi si n'aveá unu instrumentu, ba nici o ruptura de arma.

Imperatés'a observá d'a drépt'a o casa, la aparintia seraca; ea grabi intr'aceea direptiune.

Dar putea dins'a sperá la indurarea cui-va?

Nu sciá fiasce-cine ordinulu lui Mahometu, a-lu desconsiderá pe acesta, nu insemná óre a incurge mortii precedate de torturi? Iléna se indreptá spre coliva; se incercá a fugi prin arin'a fierbinte, dar genunchii-i tiepeni, i refusara servitiulu; dins'a cadiu, se sculá si-si reprinse casulu; candu ajunse la pórt'a, nu mai puteá resuflá si vorbí, ochii-i se inchisera, urechile i se impluse d'o unu toietu teribilu, care i turburá creierii: dins'a se temeá, cá va muri . . .

— Dómne! — dise dins'a redicandu-se, lasa-mi timpu, cá sé-mi indeplinescu lucrulu, si apoi . . . apoi . . . fii binecuventatu, déca me vei chiamá la tine! . . .

Cu man'a-i secata de puteri batú la pórt'a casutiei; o femeia tinera in bratie cu unu copilasiu ridietoriu, veni sé-i deschidia.

La vederea copilasiului Iléna inecá unu strigatu de desperatiune.

— Ce doriti? — intrebá tiner'a mama zgiderandu cu degetulu budiele rosie a innocentului.

Iléna, ametita, n'aveá atát'a putere, cá sé respundia; dins'a statú muta, nemiscandu-se, cu ochii deschisi mari privindu fara de voia inaintea sa.

Pórt'a, dupa-ce se deschise, permitea de a imbratisiá cu privirea o gradina plina de rose, nu de unele tufe séu grupe, ci de unu campu massinu de rosari. Parfumulu loru impleá aerulu si prezentau unu aspectu rapitoriu. Ai fi disu cá se estinde inaintea ochiloru unui caletoriu retacitu de multu timpu prin arin'a neproducátoria, unu unghiu a lacului din provinci'a Fayumu.

Tiner'a femeia crediú, cá Iléna cade de fóme; dins'a intrá iute in locuintia si aduse unu cocu si-o cupa plina de unu licuidu placutu, estrasu din suculu nestoru frupte selbatece.

Ilén'a respinse acestu nutrementu cu man'a:

— O sapa, dise dins'a, unu instrumentu de sapatu.

— De sapatu! repetá tiner'a muiere; voiti dóra sé plantati cutare arborasiu? barbatulu meu e gradinariu.

— Ah! murmurá Iléna, mie-mi trebue unu saporiu de morminte . . .

— Unu saporiu de morminte, — repetá tiner'a femeia; — la Santu Stefano vulturii ingrópa cadavrele.

— Asculta-me, — dise Iléna intindiendu-si manile tremurande spre jun'a femeia, — asculta-mi pentru Dumnedieu, cuventulu, ce te róga . . . Barbatulu teu traiesce, alu meu e mortu . . . Acést'a séra barbatulu teu va reintrá voiosu in cas'a ta, ér alu meu ascépta o grópa sapata de mani pie . . . Copilulu teu se jóca pe sinu-ti, ai mei siese fii sunt morti.

— In numele Profetului! — eschiamá tiner'a femeia, — cine sunteti?

— O veduva, o imperatés'a, o maica . . .

— Imperatés'a Trapesuntei? — dise gradinariu-ti'a spariata.

(Finea va urmá.)

S A E O N U

Calindarul septymanei.

Duminec'a 26-a dupa Rusalii, Evang. 14 Luca Cap. 18 st. 35-43.			
Dumin.	21	3	(†) Intr. in Pis. a Maicii Domn. ☉
Luni	22	4	Sf. Apost. Philimon.
Marti	23	5	Sf. P. Grigouie, Ep. Acrag. si Afm.
Mercuri	24	6	Sf. P. Climent alu Rom. si Petr. alu Ol.
Joi	25	7	† Sta M. Mart. Ecaterina.
Vineri	26	8	Cuv. Par. Alipiu stilpniculu.
Samb.	27	9	Sf. M. Mart. Iacovu Persulu.

Teatru romanescu in Lugosiu.

— *Lugosiu* in 20 nov. 1876. —

Reuniunea romana de cantari si musica din Lugosiu a reprezentatu in 5 nov. a. c. a dou'a ora oper'a comica „Giroflé-Girofla.“

Acésta reuniune este productulu spiritului modernu si adeverat'a busola, care aréta gradulu de cultura alu Romaniloru din locu si provincia.

Reuniunea, precum aréta si numele ei, are chiasmarea a cultivá cantarea si music'a, si numai in a dou'a linia se ocupa si cu piese teatrale.

Fiindu inse cá marginele cantului si muziceii sunt fórte elastice, si se estindu dupa puterea spirituala a membriloru singuratici, reuniunea acést'a pe nesimtite a trecut'u ocaionalminte de pe unu terenu pe altulu, dintr'o regiune in alt'a.

Atátu reuniunea acést'a, câtu si teatrulu in genere sunt institute culturale, si standu in raportu un'a cu alt'a, prin capacitatea si diliginti'a membriloru ei a devenitu acolo, unde sta dins'a astadi.

Cantarea si music'a nasce simtieminte caste in anim'a omului; éra teatrulu cá promovatoriulu frumosulu si eticulu a devenitu unu cultu, nascéandu-se prin elu unu elementu nou moralu.

Ast'a este caus'a, cá reuniunea romana de cantare si musica din Lugosiu se ocupa ocaionalminte si cu represintári teatrale.

Dar dati-mi voi'a sè recensámu oper'a „Giroflé-Girofla“, si in câtu nu voiu fi inmodestu, sè amintescu si pe stimulatele persóne, cari au avutu role separate in acésta piesa, si atunci vomu puté si mai bine pricepe, pentru ce a reusitu reuniunea in acést'a si de pe scen'a teatrala a atrage in asiá mesura atentiunea publiculu romanu, si a-si câstigá respectu la conlocuitori, ba a fi apretiuina si de specialisti.

E vorb'a de „Giroflé-Girofla.“ — E bine! dar cine nu cunósce pe Giroflé? Cine a asistatu la representárele acestei opere si sè nu fia fostu cuceritu de dragalasi'a nóstra Giroflé!

Placut'a nóstra Giroflé, voiu sè dicu, stimat'a dsióra Iuliana Pesteanu, si cá Giroflé, si cu acésta ocasiune si-a improspetatu cu totu dreptulu titulu de cantatrice escelinta.

Vócea-i melodiósa, apta pentru cele mai grele modulatiuni candu vesele candu triste, dar totu-de-una incantatória, si joculu ei demnu de veri ce artista, au produsu frenetecile aplause, si cununele si buchelele de flori, cu cari a fostu intimpinata din partea publiculu multumitoriu.

In mijloculu semicerculu primulu coru misstu din primulu actu, la carele au concursu 18 domnióre si 24 de tineri, ni apare pe scena o frageda fiintia, unu adeveratu dulce angeru de blandetie, care in costumu spaniolu si cu chiamare de servitória, tienendu in mana daruri de mirésa, canta o aria lina, dar dulce si rapitória, cu o securitate, usiurata si cu o arta musicala démna de renumele de care se bucura dins'a la primele capacitáti musicale din tíera.

Si cine e acea servitóre? se voru intrebá stimulatele cetitórie si bunii cetitori.

Respunsulu e scurtu: servitórea din oper'a „Giroflé-Girofla“ este acea plapanda floricea, — acea stimata membra activa a Reuniunei, care sub decursulu preparativelor pentru opera a manuat'u atátu de bine prosodi'a, acomodandu testulu dupa tóte regulele limbei si poesiei romane dupa music'a intregiei opere; este cea mai activa intre cele active membre din reuniune; — compunatórea mai multoru piese musicale romane; — recunoscuta de pianista escelinta; — este . . . Dsiór'a Livia Pascu.

Aplausele ce a obtienutu din partea publiculu atátu pentru clasic'a ei cantare, câtu si pentru elegantulu ei jocu, au fostu numai o debila recompensa pentru meritele ce le are stimat'a Dsióra Livia Pascu pentru intrég'a Reuniune.

Dsiór'a Cornelia Stolojanu, cá Aurora, a stor admirarea intregulu publicu, debutandu stralucitu cu acésta ocasiune. Sermanulu Bolero barbatiele dnei Aurora jucá halaripulu de fric'a ei, in câtu a viniá mai totu-de-una unu confusu privilegiatu, dar pré placutu pentru publicu.

Inse nu-i mirare, cá dnulu Coriolanu Brediceanu a doveditu la tóte ocasiunile, veri candu a pasitu pe scena, cá e la culmea chiamárii sale; astu-felu si cu acésta ocasiune, cá Bolero, a tienutu publiculu in ilaritate continua, si aplausele cele multe au fostu pré meritate de dinsulu.

Dlu Iuliu Panaiotu, cá Marasquin, cu vocea sa placuta a atinsu cordele animei, cantandu escelinte tóte piesele dsale.

Dlu Augustinu Tuculia, cá Pedru, a jucatu cu deplina desteritate; éra Dlu Virgiliu Thomiciu a datu pré invederata dovéda despre flesibilitatea talentulu seu teatralu, de óra-ce in piese serióse jóca totu asiá de perfectu, cá si in cele comice.

In fine corurile esecutate cu precisitate exemplaria au fostu unulu dintre factorii principali, cari au contribuitu la frumosulu succesu obtienutu.

Erá unu ceva maretiu si rapitoriu de anima a audi acele dulci melodii de pe buzitiile celoru 18 dragalasiie copilitie romane, voiu sè dicu stimulate domnióre, insocite de vocile cutrieratórie ale celoru 24 de tineri sprinteniori!

Fia-mi permisu a aminti, cá costumele tuturor'a au fostu fórte elegante, in câtu cu greu asiú puté dice altcum, de câtu cá: de un'a mi-place, cealalta mi-i draga!!! — — — firesce de costumu . . . sè fiu bine intielesu!

Motorii succesulu laudabile sunt multilaterali. Aici sunt puteri escelinte, aice este vointi'a s

diliginti'a tuturor si singuraticiloru concentrata, — fiindu că totu natulu a contribuitu dupa putintia, avendu fia-care naintea ochiloru in florirea Reuniunii, la care apartine.

Mai alesu dlu Virgiliu Thomiciu este indreptatitu sè privèsca cu multumire si mandria la rezultatulu frumosu, ce l'a produsu, conducèndu intrég'a reuniune atâtu in decursulu studiàrilor, câtu si alu respresentàrilor.

Reuniunea datoresce deosebita multumire profesorului ei de cantu si musica, dlui Iosifu Czeyka, carele cu o adevèrata abnegatiune de sine si-a datu tóta silinti'a pentru perfect'a studiare si inscenare, dar pôte privi cu mandria la rezultatulu osteneleloru sale.

Că de incheiare dati-mi voi'a sè amintescu, că testulu piesei teatrale a fostu coresu de expresiunile, cari nu cadu in cadrulu diletantismului. *Arcadiu.*

CE E NOU?

Cris'a orientale. Tiarulu Russiei s'a exprimat cu tramisulu Angliei, lordulu Loftus: ca nici elu, nici mostenitoriulu de tronu, n'au intentiune a ocupă Constantinopolea; dar cumca ocuparea Bulgariei o considera de conditiune sine qua non, pentru ameliorarea sortii crestiniloru. Turcii inse se voru opune cu putere armata la ori-ce ocupatiune, si astu-felu resulu nu se pôte evita. Intrebarea pôte fi numai, ôre gli'a si Austri'a au sè remane neutrale; ori prin inciparea activa a Angliei voru fi trase si celelalte in resbelu si conflagratiunea se va lati peste tóta Europa. — Russi'a, angagiata prin onôrea s'a in resbelu orientale, sa inarmèdia din resputeri, si este asecurata despre neutralitatea binevoitória a Germaniei, astu-felu adeca, că deca Austri'a s'ar amestecă in resbelu, Germani'a inca ar avè se intre cu puterea ei armata in favorulu Russiei.

Diet'a Ungariei a primitu budgetulu presentatu de guvernulu la desbaterea generale, acuma urmèdia desbaterea speciale. Dintre deputatii romani, d. Borlea si G. Popu a vorbitu la desbaterea generale respingèndu budgetulu, motivandu-si votulu cu politic'a gresita si sugrumatori'a a guvernului, ce o urmaresce facie de Romani. — Dlu Borlea a mai facutu si o interpelatiune catra ministrulu de interne in caus'a unor bani delapidati prin oficiantii cottului Hunedôr'a. — Studentii magiari de la universitate a recursu la dieta contra decisiunii politiei si a ministrului de interne, prin care li fu interdusa tienera conductului de facti in onôrea consulului turcescu.

Cris'a cu Austri'a. Pactulu dualisticu legatu pe 10 ani espira la inceputulu anului viitoriu. Nemtii si magiarii dualistici inse nu se potu intielege; ci nemtii voindu a se folosi de starea financiale deplorable a Ungariei, vreu se impinga pe magiari la parete; acestia se plangu, că sunt jefuiti prin Austri'a, êr cei din colo afirma, că numai magiarii tragu folósele din sistem'a dualistica, că guvernulu austriacu e creatur'a lui Andrassy, si ca in politic'a esterna numai magiarii dau tonu. Totu astu-felu stau lucrurile si cu banc'a nationale, care nu voiesce sè-si imparta metalulu, că o parte sè fia asediatu in Budapest'a, si bancnotele sè porte si inscriptiune magiara. Ambele parti litigante apelèdia caus'a la monarhu. Corifeulu

partidei conservative, br. Sennyei, se esprimasera in dieta despre purtarea nemtiloru austriaci, ca aceea in timpulu presinte e mai periculósa pentru monarchia decătu o invasiune straina.

Imperatulu Vilelmu in decursu de dóue-dieci de ani in fia-care anu a primitu la diu'a numelui seu câte un buchetu de vioarele, fara că sè fi pututu descoperi de unde i viniau acele? Inainte cu câte-va septemani soc'i'a lui Stroussberg a cerutu audientia si a marturitu, că dins'a a tramisu buchetele; totu odata ceru protectiunea imperatului in favorulu barbatului seu. Imperatulu Vilelmu a promis ca va interveni la tiarulu.

Generalulu Ignatieff. Éta, dupa „Evenimentulu,” câte-va trasuri caracteristice a supra generalulu Ignatieff, leulu diplomaticu alu dilei. Generalulu Ignatieff este cu totulu contrariu de ceea ce eră faimosulu principe Mentschicoff, altu ambasadoru la Constantinopolu, asiá de faimosu in ajunulu campaniei Crimeii. Pe câtu celu d'antâiu eră aspru, iute, chiaru in presinti'a sultanului, pe atâtu ceta-laltu este delicatu, impaciuitoru — in aparintia. Mergèndu că ambasadoru pe langa Sultanulu, gener. Ignatieff s'a transformatu pe câtu s'a pututu intr'unu asiaticu. Tóte sunt orientale in palatulu seu: mobilele, mès'a, servitorii, totulu, afara de camera de culcare care este aceea a unui crescinu ortodoxu grecu si nu haremulu unui musulmanu. Dar, candu demnitarii Portii vinu sè visiteze pe Moscovitu, gasescu la elu, cu o afabilitate araba, ciubuce, cafea, sierbete si mici sclavi negri spre a le tinè pipele. Generalulu Ignatieff a studiatu limb'a turca si vorbesce unu limbagiu dintre cele mai corecte. Si tóte aceste le face conformu ordineloru Caterinei IV la Potemkin: „faceti pe turci sè crèdia, că sunteti turciti, deca se pôte.”

Flamur'a lui Hymen.

Dlu P. Otetelesianu in armat'a romana, la 7/19 nov. si-a serbatu cununi'a cu domnisiór'a Raluca Vasiliu in Galati.

In opidulu Zarandu, comitatulu Aradu, la 23 nov. s'a serbatu cununi'a dlui Fr. Szöllösi, oficialu dominalu in Banatu, cu domnisiór'a Maria Budai, fi-c'a dlui Ioanu Budai notariu in Zarandu.

Societati si institute.

„Romani'a-Juna,” socièiatea academica sociala-literaria a junimii romane din Viena, si-a publicatu raportulu seu pe anulu alu VI, din 1 oct. 1875 pana in 30 sept. 1876. Din acestu raportu vedemu, că Societatea a avutu 17 membrii ordinari, 16 fondatori, 11 emeritati, 3 binefacatori, 53 ordinari si 4 extraordinari; a tinutu 20 siedintie, cetindu-se 12 operate si critice; numerulu diarielor primite 35, dintre cari numai dóue (germane) au fostu abonate; bibliotec'a a crescutu cu 83 opuri, in 114 volume si 13 brosiure, astu-felu acuma numerulu opurilor este 661, in 801 volume si 82 brosiure; averea intréga a crescutu cu 611 fl. 92 cr.; fondulu totalu, dimpreuna cu inventariulu, se urca la 6241 fl. 2 cr. Felicitamu zelós'a Societate pentru acestu resultatulu frumosu, si i dorimu prosperare si in viitoriu!

Societatea „Arborosa” din Cernauti a publicatu raportulu seu de la infintiarea ei pana la finea lui sept. Din acestu raportu vedemu, că Societatea are deja unu frumosielu fondu. Presedintele este dlu Gerasimu Buliga stud. fil.

„Romanî'a-Juna,“ societatea tinerimei romane din Viena, la 14 nov. a tinutu adunare generala si serata musicala, cu multu succesu, despre care tocmai primimu o corespundintia, careia i vomu face locu ca tota placerea in nrulu viitoru.

Literatura.

Din „Buletinulu Societății geografice romane“ a esitu brosiur'a 7—8, pe julie si augustu, cuprindendu afara de processele verbale ale consiliului de administratiune in anulu 1876, unu memoriu relativu la lucrările de astronomia, geodezia si topografia, esecutate in Moldova de depositulu de resboiu, sub directiunea dlui colonelu C. Barozzi, — memoria a supra lucrărilor practice, relative la determinarea diferintiei de lungime intre Iasi si Cernauti, de dlu cap. Capitaneanu, — fragmente din Flor'a Romaniei de dr. D. Brenza, — Alornamente si cadastru, de dlu Gr. G. Olanescu, — Anunciu.

Dlu Traianu Lalescu — precum cetimu in diuarie — a publicatu la Bucuresci niste reflexiuni economice, sub titlulu : „Agricultur'a noastră f.ția cu creditulu, impregiurările generale si necesitatea creditului agricolu.“

M u s i c a.

O cantarétia romana. Dómn'a Gabriela Ionescu, soci'a dlui avocatulu din Aradu Lazaru Ionescu, s'a devotatu artii teatrale si in specie musicei. De câti-va ani dsa a studiatu la Viena, si nu fara succesu, căci a fostu angagiata la oper'a din orasiulu Rostock. Abiá a debutatu de câte-va ori pe scen'a de acolo, a si câstigatu admirarea publicului. Diuariele de acolo vorbescu cu multu entusiasmu despre cantarétia romana, si i profetiescu carier'a cea mai splendida.

Romanii din Moravia. „Fói'a pentru minte, anima si literatura“ a publicatu, déca nu ne incéla memori'a, inainte cu multi ani, unu studiu a supra acestoru Romani, cari, traindu in muntii Moraviei, si-au perdutu limb'a, pastréza inse vechile loru obiceiuri, precum si portulu. De atunci nu ne aducemu aminte cá se se mai fi ocupatu cine-va de ei, de si studiarea loru ar fi de sicuru interesanta, prin întrebările la cari aru dá nascere. Inca din anulu 1874 unu preotu din Rojnovulu moravu, d. Fr I. Kozeluk, a publicatu o colectiune de cântece populare ale acestoru Romani sub titlulu de „Kytice z narod. pisni morav. Valachuv“ (editiunea librăriei Fr. A. Urbanek in Praga). Aceste cântece, pe cari unu diaru cechu le numesce „pline de jale,“ au fostu transcrise in note pentru dóue voci de invetiatorulu F. V. Ianousek. Atragemu atentiunea celoru competinti in materia a supra acestui obiectu, de vreme ce se póte presupune cá atâtu testulu câtu si music'a voru infatisiá destule analogii cu cântecele din tierile noastre. (Romanulu.)

Tribunale.

Dlu Samuilu Popu din Transilvania a facutu censur'a advocatiale in Budapesta. Noulu avocatulu va sè-si deschida cancelar'ia in Órascia.

Suvenirea mortiloru.

Ladislau Cretinescu, fostu jude regescu in Cubinu, a repausatu la 4/16 nov. in etate de 35 ani.

Scarlatu Falcoianu, fostu primu-presiedinte la curtea de cassatiune din Bucuresci, unulu din cei mai onorabili si din cei mai respectati magistrati, a incetatu din vietia.

Necrologu. Teologii romani din semin. reg. centr. din Pesta in numele loru si a adancu intristatiloru parinti, cu ochii scaldati in lacrimi anuncia tuturorulu amiciloru si cunoscentiloru trecerea la cele eterne a pré iubitului loru amicu, si respective fiu *Ioanu Serbu* teologu absolutu de Pesta, care dupa unu morbu greu de plumani, si-a datu blandulu seu sufletu in manile Creatorelui la 22 noevre in loculu natalu Teusiu in Transilvania, pierdendu in elu biseric'a si natiunea pe cari le-a iubitu cu atât'a ardóre si mandria, unu tineru de mari sperantie. Dormi in pace pré chiare amice, căci memori'a ta va fi pastrata cu scumpetate in animele noastre! I. P. P.

Post'a Redactiunii.

Clusiu. Poem'a este o incercare fórte primitiva. **Dlu X.** in Viena. In nrulu viitoru. Ne rogámu si de a'ra data!

Dsiórei E. L. in Recasiu. Novel'a întrebata nu a sositu la noi.

Lectura pentru serile de érna!

Indemnatu de incuragiarea cu care onorab. publicu a binevoitu sè întimpine incercarea mea a dóu'a de romanu originalu intitulatu :

„Ranele Natiunii :“

am onóre sè aducu la cunoscenti'a publica, cá — la dorinti'a esprimata din mai multe parti — am dispun, cá acestu opu sè se retiparésca din „Familia“, unde a aparutu pentru prim'a-óra.

Lucrarea întréga, continendu trei tomuri, va esi la 1 dec. a. c., si va constá — dimpreuna cu portulu postalu — 2 fl.

Cei ce dorescu sè aiba acestu romanu, binevoiesca a se adressá la redactiunea „Familiei“ in Budapesta, — tramitiendu pretiulu inainte, séu deobligandu-se a-lu plati la primirea cartiloru, — in casulu din urma inse portulu postalu se va plati de catra abonanti.

Rogu pe cetitorii acestei foi, sè spriginésca acésta nóua întreprindere a mea, adunandu câtu de multi abonanti pentru acestu romanu!

De la acésta spriginire va atérná sè mai scriu si alte romanuri, séu sè me retragu de pe acestu terenu, pe care avemu inca atâtu de putine producte, si unde asiu lucrá cu asiá multa placere.

Budapesta 3 noevre 1876.

Ioşif V. Vulcanu.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu : IOSIFU VULCANU